

ارزیابی کم و کیف استفاده و رضایت کاربران از پایگاه اطلاعاتی نمایه نشریات در کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

دکتر محمد حسین دبانی^۱
مهدی آشیم^۲

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی اثر بخشی پایگاه اطلاعاتی نمایه نشریات در راستای غنا بخشیدن به خدمات اطلاعاتی کتابخانه‌های عمومی و ارزیابی میزان رضایت و استفاده کاربران از تعامل با آن انجام گرفته است.

جامعه پژوهش: جامعه اول پژوهش تمامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی مشهد بود. جامعه دوم، اولین ۱۰ کاربر آشنا با پایگاه نمایه بودند که به ۲۱ کتابخانه عمومی شهر مشهد مراجعه کردند. جامعه سوم، تمامی جستجوهای انجام شده طی بازه زمانی دو ماهه در پایگاه نمایه نشریات بود که در ۹ کتابخانه عمومی شاخص از نظر استفاده در ۳ منطقه متفاوت جمعیتی شهر مشهد، انتخاب گردید.

نوع پژوهش: نوع پژوهش کاربردی و روش پژوهش به ۲ بخش تقسیم گردید: (۱) استفاده از روش مشاهده غیرمداخله گرایانه که با کمک نرم‌افزار snagit نسبت به ضبط رکوردهای جستجو شده و تجزیه و تحلیل آنها اقدام شد. (۲) بخش دوم پیمایشی از نوع توصیفی است که از دو پرسش‌نامه کاربران و کتابداران برای گردآوری داده‌ها استفاده گردید. پاسخهای کاربران، کتابداران و پاسخهای ضبط شده با نرم‌افزار snagit در قالب هفت فرضیه پژوهش، تحلیل شد.

یافته‌های پژوهش: کاربران با هدایت کتابداران یا همکاران، از وجود پایگاه نمایه نشریات آگاه شده‌اند؛ هدف از مراجعه به پایگاه، بازیابی مطالب برای پژوهش در دست اجراست؛ بیشترین جستجوها، جستجوی موضوعی هستند؛ مجله‌های علمی - پژوهشی بیشتر از مجله‌های عامه پسند مورد مراجعه قرار می‌گیرند؛ کاربران از دستیابی آسان به محتوای پایگاه نمایه رضایت دارند؛ نقاط قوت پایگاه از نقاط ضعف آن بیشتر است؛ تنها ۱٪ از مقاله‌هایی که بازیابی می‌شوند، عملاً مورد استفاده قرار می‌گیرند.

آشنایی کتابداران با پایگاه نمایه نشریات بسیار کمتر از آشنایی آنها با اینترنت و رایانه است. ۷۰٪ کتابداران برای رفع نیازهای اطلاعاتی خود و کاربران، اینترنت را به پایگاه نمایه ترجیح می‌دهند. کتابداران خود را ملزم

۱. استاد گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد Daneshvarz85@gmail.com

۲. کارشناس ارشد کتابداری کتابخانه‌های عمومی تربت حیدریه Ashimmahdi@gmail.com

به استفاده از پایگاه نمایه می‌دانند. کتابداران برای استفاده از پایگاه نمایه، به آموزش نیاز دارند؛ ۷۱٪ کتابداران اعلام کردند استفاده از پایگاه نمایه در آینده بیشتر خواهد بود. همه کتابداران انجام تغییرات در پایگاه نمایه را ضروری دانستند و آن را جایگزینی کامل برای همه مجله‌های چاپی کتابخانه‌های عمومی نشناختند. عمده‌ترین نقاط ضعف پایگاه از دید کتابداران به ترتیب در شاخص‌های (۱) امکانات نمایش (۲) محتوا (۳) امکانات جستجو. و در بیان نقاط قوت پایگاه به ترتیب شاخص‌های (۱) دسترسی آسان به منابع و (۲) پوشش موضوعی، ذکر شده است.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های عمومی مشهد، پایگاه نمایه نشریات، ارزیابی پایگاه نمایه نشریات فارسی، رضایت کاربران از پایگاه نمایه نشریات، مجله‌های الکترونیکی.

مقدمه

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با فراهم آوردن مواد و منابع اطلاعاتی مورد نیاز افراد و گروه‌های مختلف جامعه در شکل‌های مختلف چاپی و الکترونیکی، در توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه نقش بسزایی دارند. رشد روزافزون منابع الکترونیکی و در پی آن افزایش توان بهره‌دهی به کل جامعه خواهان اطلاعات و منابع اطلاعاتی، کتابخانه‌های عمومی با گستره جغرافیایی وسیعی که پوشش می‌دهند، بیش از گذشته در مسیر ارتقای فرهنگ به کل جامعه قدم گذاشته‌اند. اکنون این امکان فراهم شده است که با وجود محدودیت‌های مالی و منابع انسانی موجود، کتابخانه‌های عمومی بتوانند بخش عظیمی از اطلاعات مندرج در کتابها و مجله‌های موجود خود را به صورت نسخه الکترونیکی در دسترس خوانندگان خود قرار دهند. بارزترین نمونه از این نوع خدمات، گنجینه تمام متن مقاله‌های فارسی در پایگاه اطلاعاتی به نام «نمایه» است. این نمایه که دربردارنده بخش قابل توجهی از محتوای مجله‌های فارسی، بویژه محتوای مجله‌های همه‌پسند است، اکنون در اختیار کتابخانه‌های عمومی قرار دارد و همواره با پشتیبانی نهاد کتابخانه‌های عمومی روزآمد نگه داشته می‌شود. چون این ابزار سالهاست تولید شده و در اختیار بسیاری از کتابخانه‌های عمومی قرار گرفته است، این تحقیق برآن است تا با نگاهی دقیق‌تر به کم و کیف استفاده، چگونگی استفاده و محتوای مطالبی که از این پایگاه در اختیار مراجعان قرار می‌گیرد، به ارزیابی پدیده روی‌آوری و بهره‌گیری از این نوآوری و تأثیرهای مثبت یا منفی آن بر رضایت مراجعان در کتابخانه‌های عمومی بپردازد.

بیان مسئله

یکی از مهم‌ترین مسائلی که کتابخانه‌های عمومی ایران در سه دهه گذشته با آن مواجه بوده‌اند، سیاستهای متمرکزی است که بر مجموعه سازی کتابخانه‌های عمومی تحمیل می‌شود. این سیاستها مشخص می‌کنند که در هر سال چه تعداد کتاب و چند عنوان مجله با چه نوع محتوایی برای هر کتابخانه عمومی، بسته به درجه‌ای که برای آن در نظر گرفته‌اند، ارسال شود. پیامد این سیاستها، مجموعه‌هایی است که به لحاظ توزیع موضوعی نامتعادلند؛ دیدی یک سویه به موضوعات دارند و از جذابیتی که جامعه بالقوه کتابخانه را پاسخگو باشد، برخوردار نیستند. در این چهارچوب، کتابخانه‌های عمومی نتوانسته‌اند پذیرای نیازمندان واقعی به اطلاعات در همه موضوعات و مطابق با شرایط روز باشند. در مقابل، پایگاه اطلاعاتی نمایه با گستره موضوعی وسیعی از مقاله‌های تمام متن فارسی، فضای بسته نوع و تعداد منابعی را که به کتابخانه‌های عمومی وارد می‌شده و می‌شود، باز کرده است. این نمایه سالهاست بر روی سی‌دی تهیه و به صورت قفل سخت‌افزاری ناپیوسته، در اختیار کتابخانه‌های عمومی برای استفاده مراجعان قرار می‌گیرد. در این بانک اطلاعاتی، هزاران صفحه از مقاله‌های مجله‌های فارسی (همه پسند و علمی) منتشر شده در محدوده‌های مشخص زمانی با ابزارهای بازیابی مناسب، ذخیره شده است. همچنین، معقول است که تصور کنیم انتخاب درست منابع، سازماندهی مناسب محتوایی، دستیابی آسان به محتوا و ارائه آموزشهای مناسب برای بهره‌گیری مناسب از نمایه، می‌تواند این ابزار اطلاعاتی را به مجموعه‌ای با ارزش در بخش نشریه‌های ادواری کتابخانه عمومی تبدیل کند.

برای تدارک، سازماندهی توزیع و خدمات‌رسانی از این پایگاه، هزینه‌ها و نیروی انسانی بسیاری به کار گرفته شده که تاکنون تداوم یافته است. مانند هر سرمایه‌گذاری دولتی دیگر، محصول این سرمایه‌گذاری نیز باید مورد ارزیابی قرار گیرد، اقدامی که تا به حال یا انجام نشده و یا گزارش آن در دسترس نیست. مسئله این پژوهش، نبود اطلاعات مبتنی بر پژوهش برای قضاوت در نوع و شدت تحول در دسترس‌پذیری سازی اطلاعات از طریق این پایگاه در کتابخانه‌های عمومی است. بنابراین،

پرسشی که دستیابی به پاسخ آن توسط این پژوهش مطرح می‌شود، این است که ظرفیتهای موجود در پایگاه اطلاعاتی نمایه که به برخی از آنها اشاره شد، در عمل چه مقدار به واقعیت پیوسته است و وجود این پایگاه در کتابخانه‌های عمومی چه مقدار برای دستیابی به متن مقاله‌های مجله‌هایی که نسخه چاپی آنها در کتابخانه‌ها وجود ندارد، تأثیر داشته است.

شیوه اجرای پژوهش

جامعه تحقیق

جامعه اول تحقیق این پژوهش برای تکمیل پرسشنامه، کاربران و کتابداران استفاده کننده از پایگاه نمایه نشریات ۲۱ کتابخانه عمومی شهر مشهد هستند که به پایگاه نمایه نشریات مجهز می‌باشند و عبارتند از:

۱. کتابخانه عمومی فردوسی، ۲. کتابخانه شهید نواب صفوی، ۳. کتابخانه دکتر شریعتی، ۴. کتابخانه شهید رجایی، ۵. کتابخانه علامه طباطبایی، ۶. کتابخانه عمومی طبرسی، ۷. کتابخانه شهید مفتاح، ۸. کتابخانه شهید باهنر، ۹. کتابخانه عمومی هجرت، ۱۰. کتابخانه شهید مطهری، ۱۱. کتابخانه شهید مدرس، ۱۲. کتابخانه عمومی رضوی، ۱۳. کتابخانه شهید هاشمی نژاد، ۱۴. کتابخانه فرهنگ ثارالله، ۱۵. کتابخانه باقر العلوم، ۱۶. کتابخانه فرزانه جامع، ۱۷. کتابخانه سید الشهداء، ۱۸. کتابخانه قائمیه، ۱۹. کتابخانه عمومی شهداء، ۲۰. کتابخانه عمومی دهخدا، ۲۱. کتابخانه مرکزی آستان قدس.

کتابخانه عمومی هجرت و کتابخانه رضوی به دلیل تعمیرات اساسی در حین پژوهش، هیچ‌گونه خدماتی ارائه نمی‌دادند که از جامعه پژوهش حذف شدند.

جامعه دوم این پژوهش، تمامی جستجو‌هایی است که طی ۲ ماه از پایگاه نمایه نشریه‌ها در کتابخانه‌های پر مراجعه انجام می‌شود. بدین منظور، تعداد ۹ کتابخانه از سه منطقه متفاوت جمعیتی شهر مشهد انتخاب و نرم‌افزار ثبت و ضبط داده‌ها برای ثبت رکوردهای جستجو روی سیستم‌های نمایه نشریات نصب گردید. این ۹ کتابخانه

_____ ارزیابی کمّ و کیف استفاده و رضایت کاربران از پایگاه... / ۲۱۳

عبارتند از: کتابخانه عمومی فردوسی، شهید مفتح، بنیاد پژوهشهای آستان قدس رضوی، طبرسی، شهید باهنر، فرهنگ ثارالله، نواب صفوی، مسجد قائمیه و دهخدا. در بخش ثبت و ضبط داده‌ها توسط نرم‌افزار، ابتدا کتابدار و مسئول کتابخانه نرم‌افزار را فعال می‌کنند، سپس کاربران به جستجو می‌پردازند. پس از پایان جستجو، کتابداران نرم‌افزار را غیر فعال می‌کنند و فیلم گرفته شده برای تجزیه و تحلیل ذخیره می‌شود. نکته قابل توجه اینکه در برخی موارد چون مراجعه مکرر صورت نمی‌پذیرفت، پس از هر بار استفاده، نرم‌افزار قطع و وصل می‌شد. در کتابخانه‌هایی که میزان استفاده بالا بود، نرم‌افزار از ابتدای شروع به کار تا انتهای وقت کار کتابخانه فعال بود و در پایان ساعات کاری فایل‌های فیلمبرداری شده ذخیره می‌گردید.

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

در این پژوهش، افرادی که طی دوره زمانی ۲ ماهه، برای استفاده از پایگاه به کتابخانه مراجعه می‌کردند، انتخاب و پرسشنامه را تکمیل کردند. با ریزنی با مسئولان کتابخانه‌ها و کتابداران، میزان استفاده از پایگاه در کتابخانه بررسی و مشخص شد که در هفته به طور متوسط ۳ تا ۴ بار از نرم‌افزار استفاده می‌شود. بر اساس این اطلاعات، تصمیم گرفته شد ۱۰ پرسشنامه به ۱۰ مراجعه‌کننده که در محدوده زمانی مشخص به کتابخانه مراجعه می‌کنند، داده شود. بر این روال، چون اولین ده نفر در نظر بودند، ممکن بود پرسشنامه‌ها در فاصله زمانی کمتری تکمیل و تحویل شود. یادآوری می‌شود، کاربرانی پرسشنامه‌ها را تکمیل می‌کردند که یا قبلاً با نمایه کار کرده بودند یا بعد از کار با نمایه، به پرسشنامه‌های مندرج در پرسشنامه پاسخ می‌دادند. در مجموع، ۲۱۰ برگه پرسشنامه بین کاربران در ۲۱ کتابخانه عمومی توزیع گردید. از این تعداد، ۱۱۴ پرسشنامه تکمیل و برگشت داده شد. پرسشنامه کتابداران به تمامی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مورد نظر تحویل شد. از این تعداد، ۵۵ پرسشنامه تکمیل و عودت داده شد.

جامعه دوم پژوهش، جستجوهای بود که توسط کاربران در پایگاه نمایه انجام

می‌شد. برای این قسمت، از روش نمونه‌گیری زمانی استفاده گردید؛ به این ترتیب که در طی یک برهه زمانی ۲ ماهه، از تاریخ ۱۳۹۰/۲/۱۵ تا ۱۳۹۰/۴/۱۵، نرم‌افزار ضبط و جستجوی داده‌ها به نام snagit در ۹ کتابخانه عمومی پر استفاده از سه منطقه متفاوت جمعیتی شهر نصب گردید. نرم‌افزار در ساعات کار کتابخانه‌ها از ساعت ۷ صبح تا ۷ شب آماده ضبط جستجوهای انجام شده در پایگاه بود. پس از ثبت داده‌ها و مشاهده فیلمها، اطلاعات مربوط به ۲۲۵ نشست به دست آمد که ۱۸۰ مورد دارای بسط جستجو و ۴۵ مورد دارای یک بار جستجو بود. حجم فیلم مربوط به این قسمت، برابر با ۱۹/۹ گیگا بایت بود.

ابزار گردآوری اطلاعات

برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق، دو پرسشنامه محقق ساخته بر اساس نظرهای کتابداران، استادان کتابداری و همچنین مطالعات متون، طراحی و استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل جستجوهای انجام شده در پایگاه نیز از نرم‌افزار ضبط و ثبت تصاویر صفحه دسکتاپ رایانه به نام snagit استفاده گردید که از تصاویر جستجو در پایگاه توسط کاربران فیلمبرداری و در سیستم ضبط می‌کرد. تصاویر برای تجزیه و تحلیل در سیستم ذخیره می‌شد. گفتنی است، در پیوست، معرفی کامل این نرم‌افزار آمده است.

اجزای پرسشنامه‌ها

پرسشنامه کاربران در ۶ بخش تشکیل گردید:
بخش اول: شامل اطلاعات جمعیت شناختی کاربران پایگاه نمایه نشریات در کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد

بخش دوم: سؤالهای مربوط به آشنایی کاربران با پایگاه

بخش سوم: هدف از مراجعه به پایگاه

بخش چهارم: شیوه استفاده از پایگاه نمایه

بخش پنجم: سؤالهای مربوط به رضایت و نا رضایتی
بخش ششم: نظرهای ارائه شده درباره پایگاه نمایه نشریات است.
پرسشنامه کتابداران نیز دارای ۴ بخش است:
بخش اول: اطلاعات جمعیت‌شناختی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی شهر
مشهد

بخش دوم: اطلاعات مربوط به میزان آشنایی کتابداران با فناوریهای رایانه
بخش سوم: نظرهای کتابداران در خصوص نقاط ضعف و قوت پایگاه
و در بخش انتهایی، سؤالهای باز در خصوص تغییرات لازم در نرم‌افزار و آینده
پایگاه، از کتابداران سؤال شد.

روایی و پایایی ابزار گردآوری اطلاعات

چون داده‌هایی که در این تحقیق گردآوری می‌شوند همه ملموس هستند یا به موارد
ملموس اشاره دارند، پرداختن به روایی و پایایی ابزار ضرورتی ندارد. تنها موردی که
کنترل شد، سلامت پایگاه و سلامت نرم‌افزار ضبط در زمان استفاده کاربران از پایگاه
بود که این مهم در بازه زمانی ۲ ماهه از طریق ارتباط حضوری محقق در محل کتابخانه
و همچنین گفتگوی تلفنی برای رفع مشکلات نرم‌افزاری پایگاه و خود نرم‌افزار ضبط
انجام گردید و آموزشهای لازم در خصوص نحوه استفاده از نرم‌افزار ضبط و ثبت
تصاویر دسکتاپ به کتابداران داده شد. در مدت زمانی، ۲ ماهه، ۴ نوبت به هر کتابخانه
برای کنترل سلامت نرم‌افزار مراجعه شد.

تحلیل داده‌ها

چون کتابخانه‌ها، پاسخ‌دهندگان به پرسشها و نیز داده‌های ضبط شده با نرم‌افزار
مورد استفاده، غیر تصاویری مشخص شده بودند، با کمک گرفتن از نرم‌افزار اکسل، از
آمار توصیفی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. داده‌های حاصل از پاسخهای داده
شده به گویه‌ها بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (۱ تا ۵) استخراج گردید. بر پایه این

روش، میانگین پاسخهای داده شده به هر گویه، توافق یا عدم توافق با مطلب مندرج در گویه را نشان می‌داد. معیار دیگری که برای قضاوت به کار برده شد، میزان فراوانی تعداد افرادی بود که یک گزینه را از بین گزینه‌های دیگر انتخاب می‌کردند.

فرضیه اول: کاربران بیشتر با هدایت کتابداران به پایگاه نمایه مراجعه می‌کنند تا با آگاهی قبلی خود

نخستین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی شد، نحوه مراجعه کاربران به پایگاه نمایه نشریات بود. یافته‌ها نشان داد:

میانگین پاسخهای داده شده به این پرسش توسط کاربران برابر با ۳/۸۸ از ۵، یعنی بیش از حد متوسط است. بر این اساس، کاربران بیشتر با هدایت کتابداران به نمایه مراجعه می‌کنند و کمتر از پایگاه نمایه آگاهی دارند. بیش از ۶۰٪ کاربران آشنایی با پایگاه نمایه نشریات را از طریق کتابداران اعلام کرده‌اند. برای این فرضیه نیز از کتابداران نظرخواهی شد که میانگین ۴/۶۱ به دست آمد. بنابراین، کتابداران در مقایسه با کاربران این فرضیه را بسیار بیشتر تأیید کردند.

نتایج حاصل از این پژوهش و پژوهشهای «تینانف» (۱۹۹۶)، «فرج پهلوی و شهبازی» (۱۳۸۱)، «نورمحمدی» (۱۳۷۶) و «علیجانپور» (۱۳۸۴) نشان می‌دهد کتابداران نقش با اهمیتی در معرفی پایگاه و منابع موجود در کتابخانه یا مرکز اطلاع‌رسانی دارند. در عین حال، تحقیق «علیجانپور» نشان داد نقش «دوستان» نیز در معرفی پایگاه اطلاعاتی برای استفاده، قابل توجه است. «تینانف» بر نقش دوگانه کتابداران برای (۱) استفاده از پایگاه و (۲) نقش آنها در معرفی و تبلیغ درباره پایگاه از طریق آموزش به کاربران، تأکید دارد. یافته‌های این پژوهش همسو با این یافته‌هاست و بر اهمیت مشارکت کتابداران در شناساندن و بهره‌برداری از پایگاه، تأکید دارد.

فرضیه دوم: مراجعه به پایگاه نمایه بیشتر پژوهش‌مدار است تا آموزش‌مدار

دومین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی شد، هدف از مراجعه کاربران به پایگاه

نمایه نشریات بود. میانگین پاسخهای داده شده به این پرسش توسط کاربران، برابر با ۳/۸۸ بود که بیش از حد متوسط است. بیش از ۷۰٪ کاربران هدف از مراجعه به پایگاه نمایه را انجام «تحقیق و پژوهش» عنوان کرده‌اند.

برای این فرضیه نیز از کتابداران نظرخواهی شد. میانگین موافقت با این فرضیه برابر با ۴/۳۸ بود. بر این اساس، کتابداران بیشتر از کاربران این فرضیه را تأیید کردند. مقایسه نتایج این پژوهش و پژوهشهای «نورمحمدی» (۱۳۷۶)، «یمینی فیروز» (۱۳۸۲) و «علیجانپور» (۱۳۸۴) نشان می‌دهد مراجعه به پایگاه‌ها بیشتر جنبه تحقیقی دارد؛ اگرچه هدفهای آموزشی نیز در تحقیق «یمینی فیروز» ذکر شد. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش و تحقیق «علیجانپور» درصد بیشتری از کاربران، پایگاه نمایه را پژوهش محور ذکر کرده‌اند. بنابراین، مسئولان پایگاه نمایه باید هم در گزینش و درج مواد بالقوه با ارزش برای پژوهش و هم در موضوع دهی به مقاله‌ها، بر جنبه‌هایی که برای پژوهش مناسب‌ترند تأکید کنند تا پایگاه به پایگاهی غنی و دارای محتوایی با ارزش برای پژوهش، تبدیل شود.

فرضیه سوم: بیشترین جستجوها از پایگاه نمایه، جستجوهای موضوعی هستند

سومین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی شد، شیوه جستجوی کاربران در پایگاه نمایه نشریات بود. یافته‌ها نشان می‌دهد ۸۳٪ مراجعان، به جستجو در پایگاه با داشتن موضوع معین اذعان دارند. ولی این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که ۸۰٪ کاربران نیز جستجو از طریق عنوان مجله‌ها را با توجه به وجود «فهرست مجله‌ها» در پایگاه اعلام نموده‌اند. همچنین، برای این فرضیه از کاربران و کتابداران نیز نظرسنجی شد. نتایج نشان داد: میانگین کلی نظرهای کتابداران و کاربران معادل ۳/۹۴ است. بنابراین، از دید کاربران و کتابداران، بیشتر جستجوها موضوعی است و به همین دلیل به پایگاه موضوعی مراجعه می‌شود. جستجوهای ضبط شده توسط نرم‌افزار snagit در پایگاه نمایه نشریات نیز نشان می‌دهد بیشتر جستجوها از پایگاه نمایه، موضوعی می‌باشند. در ادامه به تعدادی از پژوهشهای مؤید این یافته، اشاره می‌شود:

تحقیق «مرسر» (۲۰۰۰) نشان داد دانستن نحوه جستجوی کاربران می‌تواند اطلاعات جدیدی در مورد کاربران و علایق موضوعی آنان در اختیار پژوهشگران قرار دهد. «مگابگاب» (۱۹۹۵) نیز مشاهده کرد عمده‌ترین جستجوها در پایگاه اریک، جستجوهای موضوعی است. وی عمده‌ترین ضعف جستجوگران را عدم به کارگیری کلیدواژه مناسب و عملگرهای بولی اعلام نمود. در جستجوهایی که وی مورد توجه قرار داد، نشانه‌هایی از درک درست نیازهای اطلاعاتی مشاهده می‌شد اما، ناآگاهی از وضعیت نمایه‌سازی منابع در پایگاه‌ها و یا کم‌تجربگی در جستجوهای موضوعی، نیز قابل ردیابی بود. به بیانی دیگر، تبحر در جستجوهای موضوعی، عاملی با ارزش برای یافتن منابع دلخواه یا مرتبط است. این موردی است که در تحقیق «دلیلی» (۱۳۷۸) با تأکید بر زمانی که به جستجو اختصاص می‌یابد، مورد تأیید قرار گرفت. وی دریافت مدت زمانی که جستجوگران متخصص موضوعی صرف انجام جستجو در پایگاه‌های لوح فشرده نوری می‌کنند، کمتر از مدت زمانی است که غیرمتخصصان به جستجوی موضوعی برای موضوعات یکسان می‌پردازند. به بیانی دیگر، تخصص موضوعی و دانستن واژگان موضوعی مورد جستجو، عاملی مهم برای یافتن اطلاعات مورد نیاز است. «شوره زاری» (۱۳۷۹) به این نتیجه رسید که عامل تخصص موضوعی، بر بهینه بودن کاوش تأثیر می‌گذارد. تحقیق «یمینی فیروز» (۱۳۸۲) نشان داد بیشتر جستجوگران شبکه اینترنت از شیوه جستجوی عبارتی و کوتاه‌سازی، خیلی کم استفاده می‌کنند. تحقیق «علیجانپور» (۱۳۸۴) نشان داد حدود ۶۰/۷٪ جستجوگران هنگام جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی، بیشتر دنبال مقاله‌ها هستند که عملاً جستجوی موضوعی را دیکته می‌کند. در عین حال، اطلاعات اندکی درباره اینکه کاربران چگونه وب را جستجو می‌کنند و به هنگام جستجو به دنبال چه چیزی می‌گردند؟ در دست است. در عین حال، آشکار است که بیشتر جستجوهای پژوهش‌محور، موضوعی هستند و عوامل متعددی بر روی این نوع جستجوها تأثیر دارند که باید شناسایی شوند. در عین حال، نباید یافته‌های مرتبط بر عوامل تأثیرگذار بر جستجو را دست کم گرفت. لازم است، امکانات مناسب برای اجرای جستجوهای موضوعی در پایگاه‌ها فراهم شود. در اختیار

بودن فهرستهای موضوعی مناسب یا اصطلاحنامه برای جستجوی بهتر در هر پایگاه، یکی از امکانات مناسب برای انجام جستجوهای نتیجه‌بخش است.

فرضیه چهارم: مقاله‌های انتخاب شده از پایگاه نمایه، بیشتر از مجله‌های

عامه پسند است و نه از مجله‌های علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی

چهارمین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی شد، نوع مجله‌های استفاده شده توسط کاربران از نظر درجه علمی بود. نتایج نشان می‌دهد ۶۴٪ کاربران ترجیح می‌دهند مقاله‌های خود را از مجله‌های علمی - پژوهشی بازیابی کنند. در عین حال، حدود ۵۲٪ پاسخ‌دهندگان گزینه مجله‌های عامه پسند را انتخاب کرده‌اند. همان‌گونه که در ابتدا اندیشیده شده بود، چون مراجعان به کتابخانه‌های عمومی بیشتر در سطوح تحصیلی دبیرستان می‌باشند، احتمالاً نوع مقاله‌هایی که مناسب تشخیص می‌دهند، بیشتر توصیفی است و یا توصیفی ساده از مباحث علمی مطرح در مجله‌های علمی - پژوهشی است. ۲۸٪ کاربران از همه نوع مجله استفاده می‌کنند و درجه علمی مجله برای آنها مطرح نیست. برای این فرضیه، از کاربران و کتابداران نیز نظرسنجی شد. نتایج نشان می‌دهد میانگین کلی نظرهای کتابداران و کاربران درباره استفاده از مجله‌های عامه‌پسند، برابر با ۳/۱۱ می‌باشد. بر این اساس، نوعی توافق درباره انتخاب مقاله از مجله‌های عامه‌پسند، قابل مشاهده است.

نتایج حاصل از جستجوهای ضبط شده به وسیله نرم‌افزار ضبط snagit، نشان داد ۶۲٪ کاربران مجله‌های عامه‌پسند را انتخاب کرده‌اند. برای این امر، دو دلیل قابل ارائه است که به یکی از آنها قبلاً پرداخته شد (مخاطبان کتابخانه‌های عمومی بیشتر دانش‌آموز هستند) و مورد دوم اینکه عمده مجله‌هایی که مقاله‌های آنها در نمایه قرار می‌گیرد، مجله‌های عمومی یا عامه‌پسند هستند.

در بین تحقیقات مرور شده پژوهشی، موردی مشاهده نشد که آشکارا به نوع مجله‌های مورد استفاده کاربران پرداخته باشد. در عین حال، پژوهشهای «هولم کوئست» (۱۹۹۸)، لنارس (۱۹۹۹)، «کینگ و مونتگومری» (۲۰۰۲)، «کورت لانین» (۲۰۰۴)،

«لیوچران» (۲۰۰۰)، «براون و سیسیلیا» (۱۹۹۹)، «دیلون و هان» (۲۰۰۲) نشان داده‌اند اکثر کاربران، استفاده از مجله‌های الکترونیکی را به چاپی ترجیح می‌دهند. همچنین، تحقیقات «دیلوکوو گوتلیپ» (۲۰۰۲)، «نورمحمدی» (۱۳۷۶)، «یمینی فیروز» (۱۳۷۶)، «علیجانپور» (۱۳۸۴) نشان داده‌اند هدف بیشتر کاربران از مراجعه به پایگاه و جستجو در وب، انجام امور پژوهشی است. با توجه به اینکه بیشتر کاربران مورد توجه در این تحقیقات تحصیلات دانشگاهی داشتند، قابل درک است که در پی مقاله‌های مندرج در مجله‌های علمی - پژوهشی باشند. در عین حال، چون هنوز تعداد کمی از منابع علمی - پژوهشی به صورت الکترونیکی و نیز رایگان در دسترس می‌باشند، استفاده از مجله‌های کمتر پژوهشی که اکنون با عنوان مجله‌های علمی - الکترونیکی نشر می‌یابند، قابل توجه است، بویژه که تعدادی از پژوهشها مدعی‌اند برای بسیاری از جستجوگران، دسترسی به متن، بیشتر از اعتبار متن، اهمیت دارد. تحقیق «عبداللهی» (۱۳۸۴) نشان داد ۴۲/۸٪ پاسخگویان نقش مجله‌های علمی الکترونیکی را در ارتقای سطح علمی کار خود «زیاد» گزارش کرده‌اند. تنها ۵/۹٪ افراد نقش مجله‌های علمی - الکترونیکی را در ارتقای سطح علمی کار خود «کم» گزارش کرده‌اند. باید توجه داشت، این مورد به مخاطبان پایگاه بستگی دارد. در مورد پایگاه نمایه، این مورد متفاوت است، زیرا (۱) مخاطبان کتابخانه‌های عمومی درگیر انجام تکالیف کلاسی پژوهش محور هستند و (۲) محتوای نمایه پر از مقاله‌های روزنامه‌ها و مجله‌های عامه‌پسند است. در چنین شرایطی، باید متوقع بود که درصد قابل توجهی از کاربران از مجله‌های عامه‌پسند استفاده کنند و این موردی بود که تحلیل داده‌های ارائه شده، آن را مورد تأیید قرار داد.

فرضیه پنجم: بیشتر کاربران از دستیابی آسان به اطلاعات یا منابع مورد

نظر خود در پایگاه نمایه اظهار رضایت می‌کنند

پنجمین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی شد، بررسی میزان رضایت کاربران از دستیابی آسان به منابع در پایگاه نمایه بود. تحلیل داده‌ها نشان داد درصد فراوانی تجمعی گزینه‌های «کاملاً رضایت دارم» و «راضی هستم» بیشتر از ۶۰٪ است، و میانگین

مربوط برابر $2/73$ و از حد متوسط بیشتر است. بنابراین، کاربران از دستیابی آسان به اطلاعات در پایگاه نمایه اظهار رضایت می‌کنند. از طرفی، نظر کتابداران درباره رضایت کاربران از سهولت دستیابی به اطلاعات پایگاه نمایه نشان می‌دهد درصد فراوانی تجمعی گزینه‌های «کاملاً موافقم» و «موافقم» بیش از 50% است و میانگین نظرهای اعلام شده برای این مورد برابر $3/63$ از حداکثر 5 می‌باشد. بنابراین، از دیدگاه کتابداران نیز کاربران از دسترسی آسان به پایگاه نمایه اظهار رضایت نسبی دارند.

پژوهش‌های «توده» (۱۳۷۷)، «خسروی» (۱۳۷۶)، «حیاتی و شاهی» (۱۳۸۷) «سلیمانی» (۱۳۸۸) «سلاجقه» (۱۳۸۴) و «غفایان» (۱۳۸۸) نیز نشان داده‌اند دسترسی آسان، مرتبط بودن اطلاعات، حجم اطلاعات دریافتی، توانایی کتابداران در یاری‌رسانی به کاربران، سرعت دسترسی، جدید بودن مقاله‌ها و مجله‌ها، توان دقت جستجو و آزادی عمل کاربر، عوامل مؤثر بر رضایت کاربران پایگاه‌های اطلاعاتی هستند. عوامل دیگری نیز در میزان رضایت کاربران از پایگاه‌های اطلاعاتی تأثیر دارند که عبارتند از: سن، مهارت در استفاده از پایگاه‌ها، محتوای پایگاه‌ها، اطلاعات دریافتی از پایگاه و ... که در این تحقیق مورد توجه نبود.

فرضیه ششم: کاربران و کتابداران مسئول نظام پایگاه نمایه، نقاط قوت

پایگاه را بیشتر از نقاط ضعف آن می‌دانند

ششمین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی شد، نقاط قوت و ضعف پایگاه بود. میانگین نظرهای کاربران در این مورد برابر با $3/54$ و از حد متوسط بیشتر است. بر این اساس، کاربران تا حدود زیادی نقاط قوت بانک نمایه را بیش از نقاط ضعف آن می‌دانند. این یافته در عین حال نمایانگر وجود نقاط ضعف در پایگاه یا ناتوانی استفاده کننده از پایگاه نمایه است. میانگین نظر کتابداران در این مورد برابر با $3/70$ و از حد متوسط بیشتر است. با مقایسه دو میانگین، مشخص می‌شود کتابداران تا حدود زیادی نقاط قوت بانک نمایه را بیش از نقاط ضعف آن می‌دانند. از طرفی، میانگین کلی نظرهای کتابداران و کاربران $3/62$ است. مجموع نظرها نشان می‌دهد نقاط قوت پایگاه

بیش از نقاط ضعف آن است. از مقایسه این دو گروه نظر، چنین استنباط می‌شود که نظر ناروشن مراجعان نسبت به قوت و ضعف نمایه، احتمالاً ناشی از کم اطلاعی آنها از شیوه استفاده از پایگاه نمایه است. همچنین، کاربران مهم‌ترین مشکلاتی که در کار با پایگاه نمایه برخورد داشته‌اند را به ترتیب اولویت (۱) پیدا نشدن مورد جستجو (۲) مشکلات نرم‌افزاری و شبکه (۳) نداشتن آشنایی و مهارت کار با نرم‌افزار، عنوان کردند. درباره مورد اول یا اینکه کاربر با شیوه جستجو در پایگاه آشنا نبوده و یا منبع مورد نیاز کاربر در پایگاه پیدا نشده است. در مورد دوم نیز علت مشکلات مربوط به شبکه داخلی کتابخانه و مشکل نرم‌افزار است که به برنامه‌نویسی و نکات فنی مربوط است. در مورد سوم نیز مسئله به طور مستقیم با آموزش کاربران ارتباط دارد. همچنین، نظرهای کتابداران درباره مشکلات رایج استخراج شده، از متونی که درباره پایگاه نمایه بوده است، نشان می‌دهد میانگین کل دیدگاه کتابداران درباره نقاط ضعف ۳/۶۴ و میانگین کل نقاط قوت برابر ۳/۶۶ است. می‌توان نتیجه گرفت تمام گزینه‌هایی که به عنوان نقاط قوت و ضعف پایگاه اشاره شده است، با میانگین «بیشتر از حد متوسط» و در «حد زیاد» قابل قبول می‌باشد. همچنین، نظرهای کتابداران درباره پایگاه نمایه، در قالب پرسشهای باز بررسی شد. نتایج نشان داد در بیان نقاط ضعف، بیشترین موارد مطرح شده به ترتیب در شاخصهای امکانات نمایش، محتوا و امکانات جستجو بود. در بیان نقاط قوت، بیشترین موارد مطرح شده به ترتیب در شاخصهای دسترسی آسان به منابع و پوشش موضوعی بود. در ادامه، به یافته‌های مرتبط دیگر پژوهشها در این زمینه اشاره می‌شود.

«هولم کوئست» (۱۹۹۸) مزایای استفاده از مجله‌های الکترونیکی را استفاده آسان، قابلیت جستجوی متون، امکان تعامل کاربر، و نبود محدودیت زمانی بیان کرد و نداشتن کیفیت بالای این منابع را از معایب آن دانست. «کورت لاین» (۲۰۰۴) هزینه انتشار مجله‌های الکترونیکی و ساختار فرامتنی آنها را از مهم‌ترین مزایای آنها می‌داند. «اسلاتر» (۲۰۰۱) در پژوهش خود مزایای مجله‌های الکترونیکی را: (۱) بازیابی سریع (مقاله‌ها ۲) صرفه‌جویی در زمان (۳) وجود پست الکترونیک برای ارتباط و (۴) فرایوند

بودن مقاله‌ها می‌داند. «ری ودی» (۱۹۹۸) در پژوهش خود ۴ عامل مشکل ساز در استفاده از منابع الکترونیکی را بیان نمود که عبارتند از: (۱) حجم زیاد اطلاعات بازیابی شده (۲) وقت گیر بودن جستجو (۳) محدودیت دسترسی به ایستگاه‌های کاری (۴) آشنا نبودن با فناوری اطلاعات و مهارت‌های بازیابی اطلاعات. در تحقیقات «ولمن و بریلان و پریتز» (۲۰۰۳)، «منوپولی و نیکولز و جورجیو» (۱۹۹۷) و «لینارس» (۱۹۹۹) مزایا و معایب منابع الکترونیک، موارد زیر بوده است: (۱) دسترسی از طریق رایانه شخصی و امکان دسترسی در منزل (۲) بازیابی آسان و امکان متصل شدن به متون دیگر. معایبی که آنها ذکر کردند، عبارت است از: (۱) نداشتن نسخه پشتیبان (۲) مشکلات خواندن متن از صفحه رایانه.

«رحمان و رمزی» (۲۰۰۴) در تحقیق خود عوامل مهم در استفاده نکردن از منابع الکترونیکی را کمبود وقت، کمی آگاهی و کمی مهارت در استفاده اعلام کردند. مطالعه «ددزی» (۲۰۰۵) نشان داد عوامل مرتبط به استفاده‌کنندگان، مانند: کمبود اطلاعات، کمبود مهارت و نیاز نداشتن به منابع الکترونیکی، مهم‌ترین مشکلات دسترسی به منابع الکترونیک است. تحقیق «شایگان و دیگران» (۱۳۸۳) نشان داد عوامل مؤثر در استفاده کاربران از مجله‌های الکترونیکی، عبارتند از: (۱) دسترسی آسان به شماره‌های مجله‌ها (۲) سرعت و سهولت در بازیابی اطلاعات (۳) حجم اطلاعات بازیابی شده (۴) وابستگی نداشتن به مکان و زمان خاص (۵) ایجاد انگیزش در مطالعه بیشتر (۶) استفاده از خدمات جنبی. «فرج پهلوی و شهبازی» (۱۳۸۱)، «ستوده» (۱۳۷۷)، «شهبازی و یوسفی» (۱۳۸۸) نیز به نقاط قوت و ضعف و عوامل مؤثر در استفاده از مجله‌های الکترونیکی و پایگاه‌های الکترونیکی پرداختند که عمده‌ترین مانع در استفاده از پایگاه‌ها را «آشنایی نداشتن با مهارت‌های جستجوی اطلاعات» دانستند.

از مجموع پژوهش‌های بالا استنباط می‌شود عوامل متعددی در استفاده از منابع الکترونیکی و پایگاه‌ها مؤثر است که می‌توان آنها را در قالب نقاط ضعف و قوت پایگاه، ارائه کرد. این عوامل در متون، تحت سه عنوان (۱) عوامل ناشی از نظام (۲) عوامل فردی و (۳) عوامل محیطی، مورد توجه بوده‌اند. نتایج حاصل از مقایسه پژوهش

حاضر با پژوهشهای ذکر شده نشان می‌دهد در پایگاه نمایه نشریات، نقش عوامل مربوط به نظام بسیار پر رنگ‌تر است.

فرضیه هفتم: بین تعداد مقاله‌هایی که از پایگاه نمایه بازیابی می‌شوند و تعداد مقاله‌هایی که از بین مقاله‌های بازیابی شده مورد استفاده قرار می‌گیرند، تفاوت معناداری وجود دارد

هفتمین فرضیه‌ای که در این پژوهش بررسی گردید، بررسی نسبت مقاله‌های استفاده شده به مقاله‌های بازیابی شده در پایگاه بود. در این مورد، میانگین نظرسنجی از کاربران برابر ۳/۴۰ است که بیش از حد متوسط است. همچنین، جستجوهای انجام شده در پایگاه نمایه نشریات در بازه زمانی ۲ ماهه که توسط نرم‌افزار snagit انجام شد، نشان می‌دهد تنها از ۱٪ مقاله‌های بازیابی شده، استفاده شده است. بنابراین، بین مقاله‌های بازیابی شده و مقاله‌های استفاده شده، تفاوت زیادی وجود دارد؛ یعنی تعداد کمی از مقاله‌هایی که بازیابی می‌شوند، مورد استفاده نیز قرار می‌گیرند. در تحقیقات مرتبط با این موضوع، موارد زیر قابل ذکر است:

«مگابکات» (۱۹۹۵) خاطر نشان کرد استفاده‌کننده از نخستین تجربه با پایگاه دلسرد و ناامید می‌شود، اما پس از کسب تجربه جستجو در پایگاه‌ها و کسب نتایج بهتر، از احساس ناامیدی کاسته می‌شود. «مک کارتی، کراس و لیتل» (۱۹۹۷) نرسیدن کاربران به نتایج دلخواه در جستجوها را دلیل ناامیدی از پایگاه عنوان کرده‌اند. «زواوی و مجید» (۲۰۰۱) و «آدامس و بانک» (۱۹۹۵) و «وینسنت، آرفورد و آلینگ» (۲۰۰۴) کمبود دانش، معلومات و ناکافی بودن مهارت جستجوی کاربران برای جستجو در پایگاه را دلیل احساس ناامیدی از پایگاه دانسته‌اند. در تحقیق «عبداللهی» (۱۳۸۴) بیشتر کاربران مطابقت اندک منابع اطلاعاتی داخل پایگاه با نیازهای اطلاعاتی خود را دلیل استفاده نکردن از پایگاه دانسته‌اند. در مقابل، پژوهشهای «توکلی زاده راوری» (۱۳۷۵)، «دلیلی» (۱۳۷۸) و «شوره زاری» (۱۳۷۹) نشان داده است عواملی چون تخصص موضوعی، مدرک تحصیلی، آموزش استفاده از پایگاه و آشنایی با زبان پایگاه، می‌تواند در افزایش

ضریب دقت و بازیافت تأثیر بگذارد و در نتیجه نسبت مقاله‌های مورد استفاده به بازیابی شده، افزایش یابد.

این پژوهشها نشان می‌دهند عوامل متعددی در زمینه افزایش ضریب دقت و بازیافت مؤثر است که عبارتند از: ۱) انطباق نتایج جستجو با نیاز کاربر ۲) مهارت و تجربه جستجو ۳) تخصص موضوعی ۴) شیوه جستجو در پایگاه و بنابراین، نتایج حاصل از جستجو در هر پایگاهی و نسبت آنچه بازیابی می‌شود و آنچه مورد استفاده قرار می‌گیرد، بسته به دانش کاربران هر نظامی، متفاوت است. در این پژوهش، نسبت استفاده به آنچه بازیابی می‌شود برابر ۱٪ اعلام شده است. این وضعیت نامطلوب ممکن است متأثر از دانش ضعیف کاربران پایگاه نمایه و یا ریزش کاذب زیاد در پایگاه نمایه باشد. آموزش کاربران توسط هر کتابخانه عمومی می‌تواند این نسبت نامطلوب را به نسبتی مطلوب تبدیل کند. در عین حال، نمایه‌سازی دقیق‌تر مقاله‌ها در پایگاه نمایه می‌تواند از ریزش کاذب نامطلوب بکاهد.

پیشنهادها و رهنمودهای پژوهش

الف) پیشنهادهای کاربردی

۱. پیشنهاد می‌شود مسئولان بانک نمایه با کتابداران و کاربران تعامل نمایند و پس از دریافت نظرهای آنان، نسبت به انجام اصلاحات ساختاری و موارد مربوط به شیوه‌های ذخیره‌سازی مؤثر در بازیابی، اقدام کنند.
۲. پیشنهاد می‌شود برای غنی کردن محتوای بانک نمایه برای محققان، تمامی مجله‌های علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی و مجله‌های منتشر شده توسط دانشگاه‌ها نیز در پایگاه نمایه وارد و از قابلیت بازیابی برخوردار شوند.
۳. پیشنهاد می‌شود مقاله‌های مجله‌هایی که به هر دلیل هنوز در بانک وارد نمی‌شود، شناسایی و نسبت به قرارداد در بانک نمایه اقدام گردد.
۴. روزآمدی پایگاه در دستور کار قرار گیرد و در فاصله‌های زمانی معین نسبت به این مهم اقدام شود.

۵. با توجه به آنکه بیشتر کاربران و کتابداران تعداد مقاله‌های کمی را قابل ویرایش دانستند، پیشنهاد می‌شود تمام مقاله‌ها به قالب متنی تبدیل گردد. البته، قالب pdf و HTML نیز قابل دسترس باشد.
۶. پایگاه تحت وب فعال گردد و از فرآیندها و امکان جستجوی وبی برای پایگاه استفاده شود.
۷. قابلیت سفارشی سازی توسط کاربر از جمله ویژگیهایی است که باید برای تعامل بهتر کاربر با امکانات نمایه فراهم آید.
۸. ارتقای امکانات جستجوی بانک نمایه و استفاده از یک فهرست موضوعی استاندارد و نمایه‌سازی مناسب، مطلوب به نظر می‌رسد.
۹. وضعیت نشریه‌های گردآوری شده، مرتب گزارش شود.
۱۰. پیشنهاد می‌شود در بخش جستجوی اطلاعات نمایه، بخشی جدا برای مجله‌های عمومی و مجله‌های علمی در نظر گرفته شود که با فعال نمودن هریک، فقط مجله‌های علمی یا عمومی جستجو گردد و نتایج با هم نمایش داده نشود.
۱۱. با توجه به ضرورت صرفه‌جویی در وقت کاربران و اینکه اعلام شده وقت زیادی را صرف مطالعه مقاله‌ها می‌کنند، ضرورت دارد چکیده‌ای از مقاله‌های ارائه شده در بانک نمایه تهیه شود و در دسترس کاربران قرار گیرد. اگرچه ممکن است بسیاری از مجله‌های علمی دارای چکیده باشند، تعداد مقاله‌هایی که چکیده ندارند هم بسیار زیاد است.
۱۲. پیشنهاد می‌شود نسبت به آموزش کاربران و کتابداران و تبلیغ استفاده از پایگاه از طریق بروشور، پوستر و برگزاری کلاسهای آموزشی اقدام شود.
۱۳. پیشنهاد می‌شود با توجه به کمبود سیستم جستجوی مقاله‌ها در بعضی کتابخانه‌های مورد پژوهش، تعداد رایانه تحت شبکه بیشتری برای نمایه‌نشریات در کتابخانه‌های عمومی اختصاص یابد.
۱۴. پیشنهاد می‌شود امکان چاپ یا ذخیره بخشهایی از یک مدرک فراهم آید.
۱۵. قابلیت ارسال فهرست مجله‌های نمایه شده در پایگاه همراه با فهرست مندرجات

آنها برای کاربران فراهم آید.

۱۶. محیط نمایش نمایه کاربرپسند گردد؛ به این مضمون که قابلیت مرتب کردن نتایج بر اساس تاریخ، نام نویسنده و... فراهم آید. همچنین، سابقه جستجوهای انجام شده در دسترس قرار گیرد.

۱۷. برای استفاده مناسب از این بانک، بهتر است همه مراکزی که نشریه منتشر می‌کنند، یک نسخه از آن را به مؤسسه اطلاع‌رسانی نمایه ارسال کنند.

۱۸. یک اصطلاحنامه در پایگاه ایجاد شود که دارای واژه‌های عام، خاص و مرتبط باشد. امکان انتخاب و اجرای مستقیم جستجو از طریق اصطلاحنامه امکان‌پذیر باشد و توانایی بسط واژه‌ها و توانایی واژه‌نامه در ارائه واژه‌های مشابه، در دستور کار قرار گیرد.

۱۹. امکان مشاهده سابقه جستجوها و امکان ترتیب و تعدیل جستجوهای قبلی با جستجوهای جدید لحاظ گردد.

۲۰. نسبت به تکمیل آرشیو مجله‌هایی که کامل گردآوری نشده‌اند، اقدام شود.

۲۱. محیط نرم‌افزار خشک و بی‌روح و از نظر امکانات گرافیکی و تصاویر، بسیار خسته‌کننده است. پیشنهاد می‌شود رنگ‌بندی صفحه اصلی و پنجره‌های مربوط تغییر کند.

۲۲. امکان برقراری ارتباط داخلی بین نرم‌افزار کتابخانه و نمایه نشریات فراهم آید.

۲۳. خدمات پشتیبانی پایگاه علاوه بر حضوری، به صورت تلفنی یا از طریق اینترنت ارائه گردد.

ب) پیشنهادهایی برای پژوهشهای آینده

۱. به منظور بررسی تطبیقی میزان استفاده از پایگاه‌های مختلف مقاله‌های فارسی، انجام پژوهشی در زمینه مقایسه میزان استفاده از پایگاه نمایه با پایگاه‌های اطلاعاتی مجله‌های ایرانی، مطلوب به نظر می‌رسد.

۲. به منظور بررسی تأثیر آموزش در میزان استفاده و رضایت کاربران از پایگاه نمایه،

- انجام پژوهشی در این زمینه مطلوب است.
۳. به منظور مشخص شدن سیاست گردآوری مقاله‌های پایگاه نمایه، تحقیقی در زمینه شناسایی نیازهای اطلاعاتی کاربران کتابخانه‌های عمومی در تقابل با سیاست گردآوری مقاله‌ها، توسط پایگاه صورت پذیرد.
۴. به منظور مشخص شدن، میزان پیشرفت و ارتقای بانک نمایه، پژوهشی با عنوان «بررسی میزان رضایت کاربران از نسخه‌های مختلف پایگاه» صورت پذیرد.
۵. پژوهشی در خصوص جستجو در پایگاه نمایه بین متخصصان و غیر متخصصان و مقایسه نتایج جستجو و میزان رضایت آنان انجام شود.
۶. محتوای نمایه نشریات با پایگاه‌های مقاله‌های فارسی مثل مگ ایران، سید، مرکز اطلاع‌رسانی منطقه‌ای علوم و فناوری، نورمگ، بانک مقاله‌های فارسی مرکز اطلاعات و مدارک علمی مقایسه شود تا جایگاه پایگاه نمایه نشریه‌ها بین پایگاه‌های داخلی مشخص شود.
۷. ارزیابی ساختاری نمایه نشریات و مقایسه آن با پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی نظیر: امرالد، الزویر، اریک، ساینس دایرکت و...
۸. بر اساس تعیین جامعه هدف مورد نظر نهاد کتابخانه‌های عمومی، خط‌مشی مناسب گردآوری منابع تدوین شود.
۹. با توجه به اینکه مخاطبان کتابخانه‌های عمومی اغلب دانش‌آموزان هستند، شناسایی نشریات هسته مورد نیاز دانش‌آموزان و پیشنهاد برای گردآوری در بانک اطلاعاتی نمایه، مطلوب است.

منابع

- توکلی‌زاده راوری، محمد (۱۳۷۵). تأثیر آموزش استفاده از بانک‌های اطلاعاتی کامپیوتری بر ضریب دقت و بازیافت اطلاعات و زمان جست‌وجو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- حیاتی، زهیر و محبوبه حسن شاهی (۱۳۸۷). بررسی میزان رضایت اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های پیوسته. فصلنامه کتاب، ۶۱، ۷۴-۷۶.

- خسروی، جهان‌زیر (۱۳۷۶). بررسی میزان رضایتمندی استفادکنندگان از پایگاه‌های اطلاعاتی کتابشناختی دیسک فشرده مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی وزارت جهاد سازندگی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- دلیلی، حمید (۱۳۷۸). تأثیر تخصص موضوعی جستجوگران بر نتیجه بازیابی اطلاعات. *علوم اطلاع‌رسانی*، ۱۴(۴ و ۳)، ۲۸-۳۸.
- ستوده، هاجر (۱۳۷۷). بررسی استفاده از منابع الکترونیکی اطلاعات در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های شیراز و علوم پزشکی شیراز با تأکید بر دیسک‌های نوری و شبکه اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شیراز.
- سلاجقه، مژده (۱۳۸۸). بررسی میزان رضایت از مراکز اطلاع‌رسانی، مجله‌های الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی و رابطه آنها با سن و رتبه علمی اعضای هیات علمی. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۲۵(۳)، ۴۳۱-۴۴۷.
- شایگان، زینب و دیگران (۱۳۸۳). بررسی میزان گزارش اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در استفاده از مجله‌های چاپی و الکترونیکی و عوامل موثر آن در سال تحصیلی ۸۲-۸۳ در ششمین همایش ملی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی با تکیه بر نظام‌های نوین اطلاع‌رسانی و پژوهش‌های پزشکی: ۱۰ و ۱۱ اردیبهشت ماه ۱۳۸۳. اصفهان: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی اصفهان.
- شهبازی، شهرام و علیرضا یوسفی. شناسایی موانع و راهکارهای استفاده از قابلیت‌های بانک‌های اطلاعاتی الکترونیکی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه اصفهان. *مجله الکترونیکی پژوهشگاه مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران*، نما، ۱۶(۱).
- شوره زاری، علی (۱۳۷۹). بررسی جستجوی استفاده کنندگان نهایی پایگاه‌های اطلاعاتی رایانه‌ای کتابخانه منطقه‌ای علوم و تکنولوژی شیراز و مقایسه آن با جستجوی کارشناسان اطلاع‌رسانی از نظر ضرایب جامعیت و مانعیت اطلاعات بازیابی شده و زمان جستجو. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تحصیلات تکمیلی، دانشگاه شیراز.
- عبدالهی، ام‌البین (۱۳۸۴). بررسی دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید چمران به تفکیک گروه‌ها درباره اهمیت و میزان استفاده از مجله‌های علمی موجود، تکمیل این مجله‌های و جایگزینی مجله‌های چاپی با شکل الکترونیکی آن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.

- علیجانپور، محبوبه (۱۳۸۴). بررسی میزان بهره‌گیری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بابل از پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه دیجیتال پزشکی. *نشریه الکترونیکی پژوهشگاه مرکز اطلاعات و مدارک علمی (نما)*، (۳)۱۶.
- غفاریان، سمانه (۱۳۸۸). بررسی و ارزیابی رابط کاربری پایگاه نمایه از دیدگاه کاربران دانشجوی کارشناسی کتابخانه مرکزی دانشگاه فردوسی با رویکرد مکاشفه‌ای. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد تهران واحد شمال.
- فرج پهلوی، عبدالحسین و مهری شهبازی (۱۳۸۱). عوامل مؤثر در استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی: بررسی نگرشها و عملکرد دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی. *فصلنامه کتاب*، (۴)۱۳، ۵۴-۷۱.
- نورمحمدی، حمزه علی (۱۳۷۶). مطالعه رفتارهای اطلاع‌یابی متخصصان مراکز تحقیقات مهندسی وزارت جهادسازندگی در کسب اطلاعات علمی و فنی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- یمین فیروز، موسی (۱۳۸۲). بررسی رفتار و الگوی اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد در شبکه اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- Adams Jennifer , Bonk Smith.(1995). Use by university Faculty and Faculty preferences For related library services. *Electronic Information Technologies and Resources college and Research Libraries*. 56(2): 119-13.
- Brown,ceciliam(1999)."information seeking behavior of scientists in the electronic information age:astronomes,chemists, mathematicians, and physicists".*journal of the American society for information science*, no.50, p.929-943.
- Barillan,j.peritz,B.c.;wolman,Y. "A survey on the use of electronic databases and electronic journals accessed through the web by the academic staff of Israel universities".*journal of Academic librarianship*,no.26,p.346-361.
- Dillon,I.F.;Hahn,k.l.(2002).Are researchers ready for the electronic only journal collection?Results of a survey at the university of Maryland".*portal libraries and the academy*,no.2,p.375-390.
- Holmquist,jane E(1998). "Survey on the use of electronic journals at Princeton".*Library and information Service in Astronomy Aspcnference Series*,
- King,Donald w.;Montgomery,carol Hansen.(2002)."After migration

to an electronic journal collection: impact on faculty and doctoral students."

- Kortelainen, Terttu. (2004). "An analysis of the use of electronic journals and commercial journal article collection through the Finelib portal" *Information Research*, vol.9, No.2 [on-line]. Available: <http://information.net/ir/2-9/paper168.html>.
- Lenares D. (1999). "Faculty use of electronic journals at research ditionational conference."
- Liew, chern. [etal]. (2000). "A study of graduate student end-users, use and perception of electronic journals" *online information Review*, vol.24:302-315.
- Mercer, lindsay. (2000). "Measuring the use and value of electronic journals and books". *Issues in science and technology librarianship*, vol.25, no.5328.
- Meghabghab, D.B. (1995). "CD-ROM versus on-line versus Internet search strategies and Evaluation from the users perspective in proceedings of the 1Gth national online Meeting. Edited by Martha E. Williams. New Jersey: learned information, Inc., pp.263-307.
- Rehman, Sajjad ur, and Vivian Ramzy. (2004). "Awareness and use of electronic information resources at the health sciences center of Kuwait University." *Library Review* 53(3):150-156. <http://www.Emerald.com> (accessed Dec. 2008).
- Ray, k; Day, j. (1998). "student attitudes towards Electronic information Resources" *Information Research*, no.2. [online] Available: <http://www.shef.ac.uk/publication/infres/ircont.html>.
- Slaughter, Hattiejeon. (2001) "Electronic journals and scholarly communication". [online]. Available: <http://ej.stanford.edu/sla.0602.pdf>
- Tinanoff, susan. (1996). "End user searching with CD-ROM database". [online] Available: <http://edfu.lis.uiur.edu/review/winter1996/tinanoff.html>.
- Vicente, Angelde, John Crawford, and Stuart Clink. (2004). "Use and awareness of electronic information services by academic staff at Glasgow Caledonian university." *Library Review* 53(8):401-407. <http://www.Emerald.com> (accessed 6 Feb. 2009).
- Zawawi Salina, Majid Shaheen. (2001). "The Information needs and seeking behavior of the IMR biomedical scientist." *Malaysian Journal of Library and Information Science*, 5, (1):25-41.